

13. 7. 2005

ID: 34648

Nemajetková újma

Při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy v penězích musí být vždy prokázáno, že tu jsou okolnosti, které dokládají, že v konkrétním případě nestačí jen přisouzení zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z., a to zejména z hlediska intenzity, trvání a rozsahu nepříznivých následků vzniklých žalobci (např. s ohledem na jeho postavení v interpersonálních vztazích). Snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře je pak třeba vymezit tak, že jde o nemajetkovou újmu vzniklou v osobnostní sféře fyzické osoby, kterou tato fyzická osoba vzhledem k povaze, intenzitě, opakování, trvání a šíři okruhu působení nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti pocituje a prožívá jako závažnou. Přihlížet je třeba i k tomu, že tato forma zadostiučinění je právním institutem do jisté míry výjimečného charakteru, který se uplatní právě jen za splnění zákonem stanovených předpokladů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2005/2003, ze dne 27.10.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. K., zastoupeného advokátkou, proti žalované Č. t., zastoupené advokátem, o ochranu osobnosti, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 37 C 92/2001, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 17. prosince 2002, č. j. 1 Co 150/2002-97, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. prosince 2002, č. j. 1 Co 150/2002-97, pokud jím byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. ledna 2002, č. j. 37 C 92/2001-51, ve výroku o náhradě nemajetkové újmy v penězích a o náhradě nákladů řízení, a pokud jím bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení, se zrušuje. Dále se zrušuje uvedený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, kterým byla žalobci přisouzena náhrada nemajetkové újmy v penězích a ve výroku o náhradě nákladů řízení s tím, že v tomto rozsahu se věc vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dovolání žalovaného směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu, pokud jím bylo rozhodnuto o odvolání proti vyhovujícímu výroku rozsudku soudu prvního stupně o přiznání morálního zadostiučinění, se odmítá s tím, že v této souvislosti nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. ledna 2002, č. j. 37 C 92/2001-51, uložil žalované odvysílat na televizní stanici ČT 1 v úvodu pořadu "F.", který bude nejbližší po právní moci tohoto rozsudku, omluvu tohoto znění:

"Omluva J. K."

Dne 9. července 2001 v reportáži "Neproclené auto J. K." v pořadu F., byla uvedena tvrzení - "je zřejmé, že J. K. porušil dopravní pravidla ve Velké Británii tím, že tam vůz neodhlásil", "jasné je však to, že vůz je ve Velké Británii stále ještě registrován aj. K. z něj více jak deset let v rozporu s britskými předpisy neplatí žádné poplatky", a dále, že "máme důvodné podezření, že porušil i české zákony, konkrétně, že porušil několik celních pravidel, např. auto neuvedl v celním prohlášení". Tato tvrzení reportáže jsou nepravdivá, a proto se za tato nepravdivá tvrzení J. K. omlouváme.

Česká televize

Dalším výrokiem soud prvního stupně zamítl žalobu ve zbytku žádosti žalobce o omluvu žalované. Ve třetím výroku pak z titulu náhrady nemajetkové újmy v penězích uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 100.000,- Kč do patnácti dnů od právní moci rozsudku. Ve čtvrtém výroku žalobu zamítl co do další částky 100.000,- Kč žalobcem žádané náhrady nemajetkové újmy v penězích. Konečně též rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně pokud se týče výroku o přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 a 3 občanského zákoníku (dále jen "o. z.") svoje rozhodnutí odůvodnil pouze tím, že (žalobce) sice zvlášť

závažnou faktickou újmu neprokázal, nicméně soud dospěl k závěru, že vzhledem k intenzitě a formě zásahu je namíste přiznat žalobci finanční satisfakci ve výši 100.000,- Kč (když ve zbytku požadované částky byla žaloba zamítnuta).

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 17. prosince 2002, č.j. 1 Co 150/2002-97, rozsudek soudu prvního stupně ve smyslu ustanovení § 219 občanského soudního řádu (dále jen "o. s. ř.") potvrdil v odvoláním žalovanou napadených vyhovujících výrocích a ve výroku o nákladech řízení s tím, že v rámci současné částečné změny rozhodnutí soudu prvního stupně byla žaloba zamítnuta v části, pokud přisouzená omluva měla obsahovat text "tato tvrzení reportáže jsou nepravdivá" a "nepravdivá" (poslední věta přisouzené omluvy tak zní: "Za tato tvrzení se J. K. omlouváme"). Konečně rozhodl též o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud své rozhodnutí ve výroku týkajícím se nároku podle § 13 odst. 2 o. z. odůvodnil tak, že sdílí právní závěr soudu prvního stupně, že v dané věci nejsou (!) splněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle zmíněného ustanovení. Konstatoval, že shodně se soudem prvního stupně dovozuje, že předmětné údaje byly z objektivního hlediska způsobilé přivodit závažnou újmu na cti a důstojnosti žalobce, která je chráněna článkem 10 Listiny základních práv a svobod (uvozené ústavním zákonem č 23/1991 Sb.) a ustanovením § 11 o. z., když žalobce je jedním z nejsledovanějších médií v reportáži dáván do souvislosti s nerespektováním právních předpisů, tedy s nečestným jednáním, což z hlediska intenzity představuje citelný zásah do jeho osobnostních práv. Těmto okolnostem, za nichž k porušení práva žalobce na ochranu osobnosti došlo, odpovídá podle názoru odvolacího soudu i přiznaná náhrada nemajetkové újmy ve výši 100.000,- Kč.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 18. února 2003, přičemž žalované (dovolatelce) bylo toto rozhodnutí doručeno téhož dne.

Proti všem výrokům uvedeného rozsudku Městského soudu v Praze podala žalovaná dne 17. dubna 2003 včasné dovolání. Přípustnost tohoto dovolání odvozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a), resp. § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když má zato, že rozhodnutí soudu prvního stupně bylo změněno, přičemž se současně domnívá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť odvolací soud v daném případě řešil právní otázku v rozporu s hmotným právem. V dovolání výslovně uplatňuje dovolací důvody ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Pokud se týče výroku, kterým bylo rozhodováno o náhradě nemajetkové újmy v penězích, dovolatelka má zato, že se tak stalo za situace, kdy žalobce neprokázal subjektivní újmu na svých právech, což výslovně uvedl soud prvního stupně, zatímco odvolací soud dokonce v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že žalobce nemá mít nárok na přiměřené zadostiučnění podle § 13 odst. 2 o. z., aniž by však změnil (příslušný) výrok rozhodnutí soudu prvního stupně. Není proto jasné, podle jakého ustanovení bylo toto zadostiučnění přiznáno. Pokud by se vycházelo z dikce ustanovení § 13 odst. 2 o. z., pak jeho předpoklady nebyly naplněny.

Za vadu řízení dovolatelka pokládá to, že podle jejího názoru odvolací soud uvedl, že rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, ačkoliv jej změnil, čímž se rozsudek stal zmatečným a účastníkům řízení neskýtá právní jistotu, co jím mělo být vlastně vyjádřeno. Dále vytýká neprovedení navržených důkazů. Konečně připomíná závěry odvolacího soudu ve vztahu k pochybením soudu prvního stupně při koncipování rozsudku, které sice odvolací soud připustil, avšak vzápětí je bagatelizoval, čímž žalovanému byla odňata jedna instance.

Dovolatelka navrhl, aby byl napadený rozsudek odvolacího soudu (a stejně tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně) zrušen, a aby věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce se k podanému dovolání nevyjádřil.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalované bylo podáno oprávněnou osobou - účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., stalo se tak ve lhůtě určené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř.

V otázce přípustnosti pak dovolání vychází z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a), resp. § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Zde však je nezbytné diferencovat mezi jednotlivými výroky napadeného rozsudku odvolacího soudu.

Jak vyplývá z obsahu spisu, dovolání žalované, pokud směřuje proti rozsudku Vrchního soudu v Praze, pokud jím byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ve výroku o přisouzení satisfakce ve formě omluvy ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 o. z., není v označené věci přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) a b) občanského

soudního řádu (dále jen "o. s. ř.").

Protože takto by přípustnost dovolání proti uvedenému výroku rozhodnutí odvolacího soudu mohla být založena pouze již jen ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., avšak dovolací soud neshledal, že by v tomto případě k naplnění předpokladů daného ustanovení došlo (dovoláním napadené rozhodnutí v této části nebylo shledáno po právní stránce zásadně významným), proto rozhodnutí dovolacího soudu v případě tohoto výroku, kterým bylo v uvedené části odmítnuto dovolání žalované, neobsahuje v souladu s ustanovením § 243c odst. 2 o. s. ř. odůvodnění.

Dovolatelka napadla rozsudek odvolacího soudu jako celek, aniž by případně rozlišila jeho jednotlivé výroky. Takto je tedy jejím dovoláním dotčen i výrok, kterým v rámci faktické změny rozsudku soudu prvního stupně odvolací soud zčásti žalobu zamítl (když tím z textu přisouzené omluvy vyloučil některé dílčí pasáže). Zde si je ovšem třeba uvědomit, že dovolání proti konkrétnímu výroku rozhodnutí odvolacího soudu je oprávněn podat jen ten účastník, kterému nebylo rozhodnutím odvolacího soudu vyhověno, resp. kterému byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jeho právech. Přitom není možno brát v úvahu případné subjektivní přesvědčení účastníka, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím odvolacího soudu byla účastníkovi případně způsobena konkrétní újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného výroku (rozhodnutí).

Jestliže však v posuzovaném případě uvedeného výroku rozsudku odvolacího soudu došlo k částečnému zamítnutí žaloby směřující proti žalované, pak je třeba mít zato, že v této části bylo žalované odvolacím soudem vyhověno. Žalovaná proto v případě tohoto výroku nebyla k odvolání legitimována. V tomto případě je proto odmítnutí dovolání žalované odůvodněno ustanovením § 243b odst. 5 věta první o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) téhož zákona.

Výrok o nákladech dovolacího řízení je v tomto případě odůvodněn ustanovením § 243b odst. 5 ve spojení s § 224 odst. 1, § 146 odst. 3 a § 151 o.s.ř. za situace, když dovolání žalované bylo v této části odmítnuto, zatímco žalobci v této souvislosti žádné náklady dovolacího řízení nevznikly.

Pokud se pak týče napadeného výroku, kterým odvolací soud potvrdil výrok rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo žalované uloženo zaplatit žalobci částku 100.000,- Kč jako náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z., pak dovolací soud dospěl k závěru, že naopak v této části je třeba napadený rozsudek kvalifikovat jako rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam, když je patrné, že předmětná otázka byla soudy obou stupňů řešena v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.) Dovolání proti tomuto výroku rozsudku odvolacího soudu je proto přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) téhož zákona.

Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v uvedeném výroku v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu (a stejně tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně) nelze v této části považovat za správný (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

S přihlédnutím ke znění ustanovení § 242 o. s. ř. je zřejmé, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Jak vyplývá z obsahu spisu, žádná z takovýchto případných vad rozhodnutí odvolacího soudu nezatížila. Opačná je však situace v případě dovolatelkou v dovolání uplatněným dovolacím důvodem ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z. zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (§ 13 odst. 2 o. z.) Výši uvedené náhrady určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo (§ 13 odst. 3 o. z.).

Je nepochybné, že v posuzované věci soudy obou stupňů dospěly k závěru, že žalovaná zasáhla do osobnostních práv žalobce, což našlo svůj odraz v tom, že žalobci bylo přiznáno právo na přiměřené zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z. ve formě omluvy žalované. Soudy byly dále postaveny před úkol posoudit v žalobě současně uplatněný požadavek na přiznání náhrady nemajetkové újmy žalobci ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z., kdy soudy dospěly k závěru, že tento nárok je skutečně dán, přičemž jako přiměřenou výši tohoto zadostiučinění považovaly částku 100.000,- Kč. Soud prvního stupně však tento výrok odůvodnil jen více jak stručně a pouze velmi

obecně, a ve své podstatě nedostatečně, aniž by logicky a jasně vysvětlil, čím podle jeho názoru byly případně v dané věci naplněny předpoklady zmíněného ustanovení. Nadto své konečné závěry v tomto smyslu znejistuje již úvodním konstatováním, že pokud žalobce požaduje finanční satisfakci, pak zvláště závažnou újmu neprokázal.

Fakt, že se soud prvního stupně zákonu odpovídajícím způsobem nikterak nevypořádal s tím, zda skutečně jsou v této věci naplněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z., a pokud ano, pak v jaké výši (§ 13 odst. 3 o. z.), odvolací soud zcela zřejmě přehlédl. Naopak pouze uvádí, že shodně se soudem prvního stupně dovozuje, že předmětné údaje byly z objektivního hlediska způsobilé přivodit závažnou újmu na cti a důstojnosti žalobce (zde pouze připojuje vlastní úvahu o tom, že žalobce byl jedním z nejsledovanějších médií v reportáži dáván do souvislosti s nerespektováním právních předpisů, tedy s nečestným jednáním, což z hlediska intenzity představuje citelný zásah do jeho osobnostních práv). Nadto nejasnost závěrů odvolacího soudu v tomto směru umocňuje skutečnost jeho úvodního konstatování (byť zřejmě ovlivněné písarskou chybou), že sdílí právní závěr soudu prvního stupně, že v dané věci nejsou splněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle zmíněného ustanovení.

Je zřejmé, že soudy obou stupňů zde plně nedocenily skutečnost, že přiznání zadostiučinění v penězích soudem předpokládá naplnění zákonných předpokladů, které současně musí být soudem skutečně seznány a pro daný případ individualizovány.

Pro otázku, zda je opravdu namístě přisouzení finančního zadostiučinění, je tak určujícím zjištění, že se v konkrétním případě nebude jevit jako postačující "pouze" morální zadostiučinění, a dále, že neoprávněným zásahem došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře.

Z uvedeného vyplývá, že při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy v penězích musí být vždy prokázáno, že tu jsou okolnosti, které dokládají, že v konkrétním případě nestačí jen přisouzení zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z., a to zejména z hlediska intenzity, trvání a rozsahu nepříznivých následků vzniklých žalobci (např. s ohledem na jeho postavení v interpersonálních vztazích). Snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře je pak třeba vymezit tak, že jde o nemajetkovou újmu vzniklou v osobnostní sféře fyzické osoby, kterou tato fyzická osoba vzhledem k povaze, intenzitě, opakování, trvání a šíři okruhu působení nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti pociťuje a prožívá jako závažnou.

Je proto na soudu hodnotit oprávněnost požadavku na přisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích tak, zda ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti došlo ve značné míře a hodnotit jak podle celkové povahy případu, tak podle jeho jednotlivých okolností. Současně musí přihlížet i k tomu, že tato forma zadostiučinění je právním institutem do jisté míry výjimečného charakteru, který se uplatní právě jen za splnění zákonem stanovených předpokladů.

Nadto v případě, pokud soud zjistí, že zde jsou předpoklady pro přisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích, zbývá zodpovědět otázku její výše v konkrétním případě. Ač se určení výše tohoto zadostiučinění stává předmětem volného uvážení soudu, musí soud v každém jednotlivém případě vycházet z úplného skutkového stavu a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska. Jen tak lze vytvořit záruky, že určením výše přiznaného peněžitého zadostiučinění dojde k zákonem požadovanému přiměřenému zmírnění nastalé závažné nemajetkové újmy.

Jak již bylo naznačeno, ani z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, stejně tak jako z rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud byla žalobci přisouzena náhrada nemajetkové újmy v penězích ve výši 100.000,- Kč, nevyplývá, že by se soudy vyloženými zákonnými předpoklady skutečně také zcela důsledně řídily. Je proto zřejmé, že dovoláním napadené rozhodnutí v uvedeném výroku Vrchního soudu v Praze nelze z uvedených důvodů pokládat za správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.), což je třeba vztáhnout i na příslušný výrok rozhodnutí ve věci samé soudu prvního stupně. Nejvyšší soud České republiky proto tato rozhodnutí v uvedených výrociích a ve výrociích o náhradě nákladů řízení zrušil a vrátil věc v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.).

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)